

Čestné oborové medaile Akademie věd ČR pro tři významné vědce

Předsedkyně Akademie věd České republiky prof. RNDr. Eva Zažímalová, CSc., ve čtvrtek 18. ledna 2018 ocenila tři renomované vědce. Čestnou oborovou medaili Ernsta Macha za zásluhy ve fyzikálních vědách obdržel fyzik Jean-Luc Martin ze Švýcarského federálního technologického institutu v Lausanne na návrh Ústavu fyziky materiálů AV ČR, medaili Františka Pošepného za zásluhy v geologických vědách převzal Jozef Michalík z Ústavu věd o Zemi Slovenské akademie věd na návrh Geologického ústavu AV ČR a medaili Gregora Johanna Mendela za zásluhy v biologických vědách byl oceněn František Krahulec z Botanického ústavu AV ČR.

● Experimentální techniky v Lausanne
Prof. Jean-Luc Martin patří k světově uznávaným osobnostem v oboru fyziky materiálů a v lednu 2018 také oslavil významné životní jubileum. Věnuje se především studiu vztahů mezi mikrostrukturou moderních slitin i modelových materiálů a jejich mechanické odezvě. Zasloužil se o navázání spolupráce mezi českými kolegy a špičkovými světovými laboratořemi v oblasti materiálové fyziky. Jako profesor na Švýcarském federálním technologickém institutu v Lausanne se mimo jiné věnoval tepelně aktivovaným procesům při plastické deformaci a podílel se na vývoji nových experimentálních technik (např. test opakované napěťové relaxace, metoda měření aktivního objemu příčného skluzu). Z 80. let prosluly jeho detailní studie creepového chování modelových materiálů i řešení praktické otázky tohoto chování austenitických ocelí v jaderných reaktorech (pozn.: při deformaci atomů difuzí dochází k jevu označovanému jako teče-

ní – creep). Na řadě experimentálních metod se podíleli i čeští vědci. Tato spolupráce vedla v posledních 20 letech k téměř 50 publikacím, většinou byly zveřejněny v prestižních mezinárodních časopisech (Philosophical Magazine, Acta Materialia nebo Intermetallics).

● Pražská studia i popularizace geologie

Doc. RNDr. Jozef Michalík, DrSc., je významnou vědeckou osobností. Věnuje se sedimentologii, stratigrafii, paleogeografii a paleoekologii mezozoika (trias až křída) se zaměřením na alpsko-karpatský oblouk. V r. 1969 absolvoval Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy v Praze a od té doby působil na Geologickém ústavu SAV (dnes Ústav věd o Zemi), v letech 1996 až 2002 byl jeho ředitelem. Aktivně organizuje geologické exkurze a vědecké akce, věnuje se popularizaci geologie. Také sestavil první slovenskou učebnici sekvenční stratigrafie i slovenský stratigrafický kód. Intenzivně spolupracoval s českou geologicko-paleontologickou komunitou při řešení otázek spojených s mezozoikem Českého masivu a jeho východního předpolí, včetně části Západních Karpat na našem území. Za svou mimořádnou činnost byl vícekrát oceněn, např. medailemi Jána Slávika a Dimitrija Andrusova nebo zlatou medailí Geologického ústavu SAV. Je autorem či spoluautorem více než 245 vědeckých článků.

● Evoluce v akci

Prof. RNDr. František Krahulec, CSc., je jedním z našich nejvýznamnějších znalců rostlinstva, jeho dynamiky a mikroevoluce. Své objevy i encyklopedické znalosti

1 Předsedkyně Akademie věd ČR prof. E. Zažímalová při předávání čestných oborových medailí

2 Zleva: předseda Rady Geologického ústavu AV ČR prof. Pavel Bosák, místopředseda AV ČR pro I. vědní oblast prof. Jan Řídký (Fyzikální ústav AV ČR), prof. František Krahulec a prof. Tomáš Herben (Botanický ústav AV ČR), prof. E. Zažímalová, doc. Jozef Michalík (Ústav věd o Zemi Slovenské akademie věd), prof. Jean-Luc Martin (Švýcarský federální technologický institut) a prof. Tomáš Kruml (Ústav fyziky materiálů AV ČR). Snímky P. Jáchimové, AV ČR

neváhá použít mimo rámec úzce pojaté vědy. Je velmi úspěšným pedagogem, vychoval řadu doktorských studentů. Angažuje se také v oblasti ochrany přírody. V letech 1995–2003 byl ředitelem Botanického ústavu AV ČR.

Kariéru vědce začínal studiem vegetace, kdy se zabýval strukturou lučních společenstev. Ukázal, jak unikátní laboratoř mikroevoluce představuje měnící se krajina současnosti, v níž trávníková společenstva tvoří podstatnou část. Vytváří se zcela nové prostředí, na něž rostliny musejí reagovat. Jako jeden z prvních prokázal důležitost genového toku v podmínkách změněných lidskou činností a upozornil na rizika, která tento genový tok představuje u cizích nebo geneticky modifikovaných druhů, např. u dvojice pýr–pšenice nebo u apomiktických ječměňů. V obou případech se mu podařilo zachytit „evoluci v akci“, aniž by při tom ztratil smysl pro celek. Dokázal využít celé škály metodologických přístupů a byl jedním z prvních, kdo nahlédl možnosti mnoha moderních postupů mnohem dříve, než se staly vědeckým mainstreamem (využití molekulárních markerů, cytometrie), a spojil je s dokonalou znalostí rostlin a vegetace v terénu.

Čtenáři Živy Františka Krahulce znají i jako autora řady článků (např. Louky Krkonošského národního parku pohledem rostlinných ekologů, Živa 2013, 4: 164–167), blíže o něm také v příspěvku H. Skálové (Živa 2012, 2: XXVI–XXVII).

